

КЛАС ПРИКРАШЕНИЙ вишитими рушниками і плакатами: «Рушник на кілочку — хата у барвіночку», «У морі сволок — на ньому рушників сорок», «Не лілуйся, дівонько, рушники вишивати — буде чим гостей шанувати».

Ти білими крильми прикрасив хату,
Бо ж працю й душу в тебе вклала мати,
До тебе кожен в нашім краї звик,
Наш український, вишитий рушник.
Хліб і рушник — одаїчні людські символи.
Хліб-сілля на вишитому рушникові — то висока ознака гостинності українського народу. Кожному, хто приходив із чистими помислами, підносили цю давню слов'янську святину.

На вишитому рушникові
Сіє сонцем паляниця,
Бо з хлібом-сілля зустрічати
В нас дорогих гостей годиться.

Рушник на стіні. Не було, здається, жодної оселі на Україні, котру б вони не прикрашали. Батьківська хата, уквітчана рушниками, для кожного з нас стає найдорожчою святинею. І куди б не закинула нас доля, ми завжди повертаємося у рідний отчий дім, де на нас завжди чекають найдорожчі люди: батько і мати і той чарівний куточок дитинства, що всімхається барвистими квітами, розкішними кетягами калини, воркотанням сивих горлиць на білосніжних підкрохмалених рушниках.

Дивлюся мовчки на рушник,
Що мати вишивала.
І чую: гуси зняли крик,
Зозуля закувала.
Знов чорнобривці зацвіли,
Запахла рута-м'ята,
Десть тихо бджолою загули,
Всміхнулась люба мати.
І біль із серця раптом зник,
Так тепло-тепло стало.
Цілую мовчки той рушник,
Що мати вишивала.

(І. Михайловська, «Рушник»).

Рушник — обов'язковий атрибут селянської оселі. Хоч би яке убоге судилося господарям життя, а все ж всюди ці витвори народного мистецтва палахкотіли багатством кольорів, були своєрідною візиткою, а точніше, обличчям оселі, а відтак і господині.

По рушниках створювалася думка про жінку та її дочок. Ніщо, здається, так предметно і наочно не характеризувало жіночу вправність, майстерність, зрештою, охайність і працьовитість, ніж ці вимережані дива.

„І на тім рушникові...“

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА УРОКУ НАРОДОЗНАВСТВА. ПІДГОТУВАЛА ВЧИТЕЛЬКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І

ЛІТЕРАТУРИ

БОЧАНИЦЬКОЇ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ І. І. БОЙКО

Оселі окраса — оті рушники.
Це ж треба уміло зібрати нитки,
І тонко, асім серієм, красу відчувати.
Гармонію кольору треба зібрати,
Дібрати потрібно увагу й терпіння,
Всю душу вкладати, і труд, і уміння.
Бо ж радістю й затишком він

обізнеться;
Ця тонка робота мистецтвом зоветься.

Гарно оздоблений рушник висів біля порога на кілочку в кожній сільській хаті, ним витирали руки і посуд, накривали діжку з тістом, спечені паляниці, діжку після випікання хліба, яку ставили під образами на покуті, з ним ходили доїти корову. Недаремно дочкам, які виходили заміж, матері радили: «Держи хату, як у віночку, і рушник чистий на кілочку».

Із рушником, як із хлібом, приходили до породілі шанувати появу немовляти в родині. Рушник — обов'язкова річ при одруженні. Рушники подавали і брали, як ішли в святи, ним прикрашали гільце на дівич-вечір. Коли молоді вінчалися, ставали на рушник, а коли верталися з церкви додому, батьки зустрічали їх з хлібом-сіллям на рушнику. Біля молодих на покуті в хаті висіли образи, прикрашені рушниками. Рушниками перев'язували на весіллі хрещених батьків, близьких, родичів, на рушнику приносили і ставили коровай. Коли молоду випроводжали до свекрухи, мати перев'язувала її спеціально призначеним для цього рушником-наміткою.

З рушником зустрічали рідних і гостей, проводжали людину в останню путь, вярджали в далеку дорогу батька, сина, чоловіка, коханого. А в далекій дорозі рушник зігрівав душу. Він мандрував світлом ще здавна з козацькою піснею і славою, а що носив його козак завжди біля серця, то був йому оберегом від ворожої кулі, тяжкого полоду чи товаришевої зради, беріг від всякої біди.

Подивуймося ж нині — в цей розбурханий і розбратаний національними чварами й економічними незгодами вік — не знищений, живучий любові нашого народу до простого і водночас не-

збагненного дива — українського рушника, і нехай не біля серця, а в шкірубних сумках і чемоданчиках везуть наш сини в армію вишитий рушник.

А рушник мандрував. І хоч був далеко від рідного дому, все ж беріг в ообі його тепло і затишок. Далеко від рідного дому, дивлячись на рушник, в уяві зринало рідне село, той дорогий куточок для кожного серця, де від кожного деревця і кущика віє спогадами дитинства (пісня «Моє рідне село»).

А на рушнику зацвітали горді троянди і ніжно голубіли незабудки, воркували тоді горлиці на багряних кетягах калини, хлюпалися в голубих плесах озер лебеді. Бо ж недарма мати вишила на рушнику те, без чого немислимé наше життя (пісня «На рушникові»).

Отож і не дивно, що найкращою з Малишкових пісень, якій судилося довге життя, стала «Пісня про рушник», написана у 1959 році до кінофільму «Літа молодії» («Пісня про рушник»).

Ми сприймаємо цю пісню як символ материнської любові, Світлому, радісно-

му, хоча й прбійнятому сумом розлуки, авчаннянню відповідає сонячний прекрасний пейзаж. І рушник вишиваний, і дорога далека, і щастя-доля, і зелені луги — все це взято із щедрої скарбниці народної творчості.

А Малишко любив показувати друзям намальований на фронтоні його будиночка в Кончі Заспі рушник. Бо ж коли обкладали майстри хату, дізналися, що тут живе автор відомої пісні про рушник, і самі оте диво створили.

У різних районах України рушники, залежно від їх призначення, називалися порізному. Наприклад, рушник для витирання рук і обличчя — утирачем, для витирання стола, лапи — стирач чи стирок. Рушники, що прикрашали образи, покутники, для прикраси картин, дзеркал, рамок для фотографій — кілкові, а рушники, якими перев'язували сватів, — плечовики.

На фото: вчителька Бочаницької СШ І. І. БОЙКО проводить урок народознавства «І на тім рушникові».
(Закінчення в наступному номері «ПВ»).

